

Звіт
про діяльність Українського центру вивчення історії Голокосту
за 2021 рік

27 січня

Новий рік публічної діяльності УЦВІГ розпочав XIV щорічний круглий стіл «Українське суспільство і пам'ять про Голокост: наукові та освітні аспекти», організаторами якого традиційно стали Український центр вивчення історії Голокосту та Goethe-Institut в Україні.

Однак захід пройшов у нетрадиційний спосіб через те, що пандемія вірусу Covid-19 внесла корективи в абсолютно всі сфери нашого життя. За ініціативи та підтримки нашого багаторічного надійного партнера – Goethe-Institut в Україні було втілено в життя складне завдання – онлайн-марафон. Жива трансляція відбувалася в соцмережі «Фейсбук» та на офіційному ютуб-каналі Goethe-Institut. Із привітаннями в реальному часі до глядачів звернулися організатори, а також поважні гості з офіційних установ та організацій в Україні.

Традиційними були три сесії: дослідницька, освітня та пам'яттєва. Цього року захід втретє містив міні-сесію, присвячену презентації нових видань з історії Голокосту, збереження пам'яті про Голокост та геноцид ромського народу в часи Другої світової війни.

Окремо потрібно згадати про участь у круглому столі учнів і вчителів, які є випускниками наших проєктів і надихають нас на плідну роботу. Оголошена УЦВІГ ініціатива «Поділіться своєю історією», завдяки якій нам вдалося зібрати відеорозповіді з усіх куточків України, отримала потужну підтримку від учасників наших проєктів. У коротких відео, які транслювали впродовж онлайн-марафону, втілилися історії життя рятівників, жертв, людей, завдяки яким у різних місцях України зберігали пам'ять про Голокост.

[Відеозапис круглого столу](#)

10 лютого

Вийшло друком чергове число інформаційно-педагогічного бюлетеню Українського центру вивчення історії Голокосту "Уроки Голокосту", № 4 (64), жовтень-грудень, 2020 р.

[Завантажити бюлетень](#)

25 лютого

Відбулася онлайн-презентація українського перекладу книги «Війна Клари: правдива історія дівчини про дивовижний порятунок від нацистів», яку написала Клара Крамер у співавторстві зі Стівеном Гланцом, а переклав – координатор освітніх проєктів УЦВІГ Віталій Бобров.

[Відеозапис презентації українського перекладу книги «Війна Клари»](#)

12 березня

У Гетьманській залі музею-заповідника «Жовківський замок» відбулася презентація українського перекладу книжки спогадів «Війна Клари. На захід були запрошені вчителі, лікарі, бібліотекарі, мешканці міста та власники будинку, в якому відбувалися події, описані у книжці.

26 березня

Відбулися одразу дві важливі події проєкту «(Не)Дитячі історії».

- Учениці Чернівецької ЗОШ І-ІІІ ст.№5 разом зі своїми вчительками історії розпочали проведення занять та онлайн екскурсій мультимедійною виставкою «(Не)Дитячі історії».
- Команда проєкту зустрілася із зацікавленими освітянами та студентами на вебінарі, присвяченому презентації виставки як інструменту для протидії дискримінації.

Виставку створено Українським центром вивчення історії Голокосту у співпраці з транснаціональним проєктом "Вчимося пам'ятати" єврейської громади Дюссельдорфа та освітньою платформою Stories that Move за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини в рамках програми посиленої співпраці Східного партнерства 2019/20 з громадянським суспільством.

[Сайт виставки «\(Не\) Дитячі історії»](#)

Квітень

Стартував великий проєкт **«Молодь розмірковує про Голокост та Другу Світову війну»**, в якому разом з Українським центром вивчення історії Голокосту розроблятимуться інтерактивні історичні прогулянки IWalk в чотирьох містах України.

[Більше про проєкт](#)

28 квітня

Відбувся перший вебінар в рамках проекту «Молодь розмірковує про Голокост та Другу Світову війну» - «Сила живих історій: робота з відеосвідченнями у змішаному навчанні», на якому Анна Ленчовська розповіла про метод сторітелінгу на уроці та познайомить з освітніми можливостями платформи Iwitness.

[Відеозапис вебінару](#)

Квітень

Вийшло друком чергове число інформаційно-педагогічного бюлетеню Українського центру вивчення історії Голокосту «Уроки Голокосту», №1(65), січень-березень 2021 року.

[Завантажити бюлетень](#)

Квітень

Український центр вивчення історії Голокосту представляє новий дослідницький і освітній проект: “Shoah Atrocities Map-Ukraine”, який реалізує Tsal Karlun Foundation (USA) спільно з Українським Центром вивчення історії Голокосту покликаний означити стерті/невідомі місця масових вбивств євреїв України у час Голокосту.

Мета проекту означити місця, охопивши всі області України. Станом на сьогодні вже в інтерактивному Атласі позначені близько 400 місць на теренах 4 областей України: Хмельницької, Житомирської, Рівненської, Волинської. Зараз дослідники працюють над місцями на території Миколаївської, Полтавської, Тернопільської та Івано-Франківської областей. За задумом організаторів проекту до кінця 2022 року мають бути описані всі області країни. В проекті працюють українські історики: Богдан Зек, Наталя Івчик, Олександр Воронюк, Андрій Усач. Працював в проекті також і нині, на жаль, покійний Володимир Щукін, який встиг зробити свій внесок.

[Офіційний веб-сайт проекту “Shoah Atrocities Map-Ukraine”](#)

6 травня

Відбулася презентація проекту "Мережа пам'яті", в якій взяли участь представники ініціатив з більш ніж з 30 населених пунктів України, майбутні ментори, запрошені слухачі з Білорусі, Польщі та Німеччини.

[Офіційний веб-сайт проекту «Мережа пам'яті»](#)

13 травня

Другий вебінар в рамках проекту «Молодь розмірковує про Голокост та Другу Світову війну» - «Історія Голокосту крізь призму живих історій», який провели кандидат історичних наук, директор Українського центру вивчення історії Голокосту Анатолій Подольський і координатор освітніх проєктів УЦВІГ, тренер, референт, автор та редактор занять, розробник навчальних програм, ментор у проєктах з дорослими, перекладач та редактор перекладів Віталій Бобров.

[Відеозапис вебінару](#)

14-17 травня

14, 16 і 17 травня 2021 р. в Україні проходив XXI Всеукраїнський конкурс учнівських робіт «Уроки і історія Голокосту» ім. І. Б. Медвинського. Конкурс відбувся за підтримки Асоціації єврейських громадських організацій та общин (Ваад) України і був присвячений 80-м роковинам трагедії Бабиного Яру.

Цього разу знову, на жаль, через пандемію COVID-19 і карантинні обмеження захист дослідницьких і творчих робіт відбувався онлайн. Саме це стало причиною того, що до фінальної частини потрапило лише 26 робіт. Однак, попри це, на конкурсі були представлені майже всі області України, а також роботи усіх форматів: дослідницькі, художні, літературні та медіапроєкти.

[Відеозапис конкурсу. Переможці конкурсу](#)

18 травня

Створена Українська коаліція пам'яті (УКП) за ініціативи Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності. Український центр вивчення історії Голокосту став учасником цієї коаліції. Українська коаліція пам'яті об'єднує провідні інституції складної історії та діалогу задля висвітлення колись замовчуваних, заборонених або болісних сторінок національної пам'яті. Її діяльність спрямована також на залучення громадськості до критичного переосмислення минулого, його впливу на сьогодення, формування справедливого і гуманного майбуття.

[Докладніше про УКП](#)

Травень

Вийшло з друку нове видання УЦВІГу: "(Не)дитячі історії: помічник для роботи з виставкою"

Його створено для гідів (учнів і учениць) та освітян, які збираються використовувати у своїй роботі реальну або онлайн-версію виставки «(Не)дитячі історії». Помічник ознайомить із концепцією виставки, розповість про способи роботи з матеріалами, допоможе підготувати виставку до експонування тощо. Гіди, які супроводжуватимуть відвідувачів і відвідувачок, знайдуть тут практичні поради для підготовки та проведення екскурсій, взаємодії з іншими гідами та екскурсантами.

[Завантажити помічник для роботи з виставкою](#)

Червень

1, 2, 9 та 11 червня 2021 р. в онлайн-форматі відбувся міжнародний семінар «Історія Голокосту та екстремального насильства у Східній Європі: україно-польський діалог». Захід було ініційовано та організовано Меморіалом Шоа в Парижі за фінансової підтримки Claims Conference. Український центр вивчення історії Голокосту разом із варшавським Музеєм Полін були співорганізаторами і партнерами.

2 червня

Відбулася зустріч з метою налагодження співпраці між Українською асоціацією юдаїки та Українським центром вивчення історії Голокосту.

[Інформація про співпрацю УЦВІГ та УАЮ](#)

25 червня

На Х Міжнародному фестивалі "Книжковий Арсенал" відбулась презентація видань Українського центру вивчення історії Голокосту "Історії, що допомагають зрозуміти самих себе".

На фестивалі були представлені всі нові видання Центру (2020-2021), а також знакові видання минулих років.

[Інформація про участь УЦВІГ на Книжковому Арсеналі-2021](#)

5-26 липня

В онлайн режимі пройшли заняття щорічного літнього семінару-школи «Історія Голокосту: вивчення, викладання, пам'ять», що відбувався за підтримки Асоціації єврейських громадських організацій та общин України (ВААД України) та у співпраці з Меморіалом «Яд Вашем» (Єрусалим).

Цьогорічний семінар присвячено 80-м роковинам трагедії Бабиного Яру. Ця тема посіла значне місце у програмі семінару: учасники мали змогу подискутувати про питання пам'яті та меморіалізації простору Бабиного Яру, а також порівняти із своїми місцевими проблемами і труднощами у вшануванні пам'яті жертв Голокосту (адже, 80-ті роковини трагедій відзначаються майже по всій території України).

Липень

Український центр вивчення історії Голокосту видав **№2 (66)** інформаційно-педагогічного бюлетеню «Уроки Голокосту», **квітень-червень 2021 року**.

[Завантажити бюлетень](#)

2 вересня

В експозиції Національного музею історії України у Другій світовій війні відбулася презентація реліквійно-документальної виставки «Голокост» до 80-річчя початку нацистських масових розстрілів євреїв на території України та 80-х роковин трагедії Бабиного Яру.

Директор Українського центру вивчення історії Голокосту кандидат історичних наук А. Подольський був науковим консультантом виставки та співмодератором заходу.

[Про виставку в Музеї ДСВ](#)

21 вересня

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї відбулося відкриття виставки **"Зневажений геноцид. Доля ромів у зоні німецької окупації України під час Другої світової війни"**.

Організаторами виставки є Спілка «Освіта заради миру» (Bildungswerk für Friedensarbeit e.V., Берлін) та Український центр вивчення історії Голокосту (Київ). Проект покликаний донести до якомога ширшої української та європейської аудиторії історію геноциду ромів України за часів нацизму. Висвітлюється також дискримінація ромського населення та боротьба з нею сьогодні – як в Україні, так і в Німеччині.

[Виставка «Зневажений геноцид» у Вінниці](#)

23-24 вересня

Відбулася конференція **«Пам'ять Бабиного Яру і Голокосту: наукові та суспільно-політичні виміри»** в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Захід відбувався у змішаному форматі: частина учасників мала можливість брати безпосередню участь в обговореннях, більшість зарубіжних колег і деякі українські науковці долучилися до заходу дистанційно. Співорганізаторами події виступили такі інституції як Український інститут національної пам'яті, Інститут історії України НАНУ, Український центр вивчення Голокосту.

Упродовж роботи конференції учасники заходу обговорили об'єктність і суб'єктність пам'яті, витоки геноциду в контексті української історії ХХ століття, підходи й виклики в питанні меморіалізації Бабиного Яру, вплив Голокосту на сучасний світ і Україну.

[Відеозаписи конференції](#)

30 вересня – 8 жовтня

Відбулося встановлення перших у столиці 10 «каменів спотикання» у рамках проекту «Один камінь, одне життя». Упродовж року біографії для проекту збирали дослідницькі групи учнів, студентів та громадських організацій. Проект було реалізовано Українським центром вивчення історії Голокосту з ініціативи Посольства ФРН та за підтримки КМДА і Гете-Інституту в Україні. Задля реалізації наукової складової проекту було також залучено історичних експертів з Інституту історії України НАН України.

«Камені спотикання» – це авторський мистецький і комемораційний проект німецького митця Гюнтера Демніга, покликаний вшановувати пам'ять усіх жертв нацизму – євреїв, гомосексуалів, жертв політичних переслідувань, синті та ромів, проституїо-ваних осіб тощо. Головна мета «каменів спотикання» – забезпечити щоденну зустріч містян з історією та закарбувати пам'ять про загиблих або переслідуваних у міському просторі. Такі «камені» зазвичай встановлюють за адресою останнього вільно обраного людиною місця проживання, роботи, навчання тощо. У київській реалізації проекту «каменями спотикання» було вшановано пам'ять осіб, які загинули чи врятувалися попри переслідування під час подій у Бабиному Яру восени 1941 р.

[Відкриття «каменів спотикання» у Києві. Офіційний сайт проекту](#)

Вересень - жовтень

Відбулася серія вебінарів для освітян із нагоди 80-х роковин трагедії Бабиного Яру в рамках курсів підвищення кваліфікації з теорії та методики викладання предметів юдаїки, навчальний модуль «Методики викладання Історії Голокосту в Україні та світі» (онлайн-платформа ZOOM).

Організатори заходу: Центр єврейської освіти України й Український центр вивчення історії Голокосту за підтримки Світового конгресу українців і Голландського єврейського гуманітарного фонду.

[Відеозапис вебінару "Пам'ятні церемонії. Візити до місць пам'яті"](#)

[Відеозапис вебінару "Бабин Яр. Битва за історичну пам'ять"](#)

11-12 жовтня

Освітнім центром «Простір толерантності» у партнерстві з Українським центром вивчення історії Голокосту в рамках проекту «Молодь розмірковує про Голокост та Другу Світову війну» проведено тренінговий семінар «Вивчення історичної пам'яті в Острозі – Iwalk» для вчителів історії Острога.

[Фотозвіт про семінар в Острозі](#)

23 жовтня

В м. Мелітополь відбувся магістральний міні-едкемп "Ми знаємо про успіх все!" Участь в експертній панелі взяла координаторка проєктів формальної освіти Лімонова Ольга. Попри те, що для нашої тематичної специфіки загальна тема заходу виявилася певним викликом, ми вважаємо, що впоралися із поставленими завданнями.

[Відеозапис презентації О. Лімонової](#)

28 жовтня – 1 листопада

Проходив п'ятиденний семінар-школа «**Вчимося з минулого – діємо заради майбутнього**».

Метою семінару-школи є покращити рівень навчання про історію Голокосту та права людини в Україні. Програма надає можливість поєднати український та міжнародний досвід у викладанні цих тем та обґрунтуванні актуальності історичних подій у сьогоденні.

Семінар є спільним заходом Інституту ім. Ольги Ленгель (The Olga Lengyel Institute, New York) та Українського центру вивчення історії Голокосту за співфінансування Нідерландського єврейського гуманітарного фонду (Гаага).

[Фотозвіт семінару-школи](#)

Листопад

Проект та інтерактивна виставка «(Не)Дитячі історії» повернулися до роботи з учнями шкіл. На початку листопада пройшла серія вебінарів для підготовки екскурсіводів в одній зі шкіл міста Києва.

Зважаючи на карантинні обмеження, виставку в Києві не можна було демонструвати вживу. Однак майбутнім гідам вдалося знайти чудові рішення для роботи з онлайн-версією виставки в умовах дистанційного навчання.

[Інформація про виставку в Києві](#)

[Фото та інформація про виставку в НВК «Ерудит» м. Києва](#)

19 листопада

Директор УЦВІГ д-р А. Подольський і координатор освітніх проєктів УЦВІГ В. Бобров провели вебінар «Особисті історії вшанування пам'яті про Голокост» в рамках проєкту «Молодь розмірковує про Голокост та Другу Світову війну».

Щойно нацистських загарбників було вигнано з теренів України, почалися перші спроби вшанування пам'яті про Голокост. Згодом, на державному рівні ця пам'ять зазнавала маніпуляцій, викривлень та утисків. Так само страждали і її носії. Однак, на рівні конкретних осіб, родин, сіл та містечок, часто всупереч неофіційним заборонам, пам'ятали своїх єврейських сусідів, своїх вбитих одноплемінників. І знаходили можливості виразити цю пам'ять у конкретних діях та знаках. Зі здобуттям незалежності ситуація отримала новий вимір, однак картина пам'яті все ще залежала й залежить від конкретних людей та їхніх історій.

На вебінарі розглянули приклади, що вирізняються із загального контексту та показують, наскільки важливими є особисті історії та дії кожної конкретної людини.

[Відеозапис вебінару](#)

Листопад

Український центр вивчення історії Голокосту видав **№3 (67)** інформаційно-педагогічного бюлетеню «Уроки Голокосту», **липень-жовтень 2021 року.**

[Завантажити бюлетень](#)

30 листопада – грудень

Виставка «(Не)Дитячі історії" продовжила подорож Україною. Наразі ще два заклади прийматимуть її у Харкові.

[Виставка у Харкові](#)

[Фотозвіт про презентацію виставки у школах м. Харкова](#)

[Фотозвіт про презентацію виставки у ХНУ ім. В.Н. Каразіна](#)

13-14 грудня

На базі Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна відбувся міжнародний науково-педагогічний семінар на тему «Голокост на теренах України: локальний (мікроісторичний), комеморативний та освітній виміри».

Захід проводився в рамках німецько-українського освітнього проекту «80 Років трагедії у Бабиному Яру: електронний меморіал для України», який стартував ще навесні цього року і має на меті сприяння збереженню пам'яті про Голокост в колективній свідомості українського суспільства шляхом підготовки спеціальних видань, проведення пам'ятних заходів, створення тематичного інтернет-ресурсу тощо.

Співорганізаторами заходу та партнерами проекту, ініційованого Єврейською громадою м. Дюссельдорф та фінансово підтриманого Федеральним міністерством закордонних справ Німеччини, є також Український центр вивчення історії Голокосту, який в рамках семінару представить власну тематичну виставку «(Не)дитячі історії», а також Центр дослідження історії та культури східноєвропейського єврейства і Чернівецький музей історії та культури євреїв Буковини.

[Інформація, фото, відео науково-педагогічного семінару](#)

Проекти інших організацій і установ, в яких Український Центр вивчення історії Голокосту взяв участь

31 березня

Наші партнери ГО “Мнемоніка”, реалізуючи проєкт «Стежками пам'яті», запросили історика, директора Українського центру вивчення історії Голокосту Анатолія Подольського прочитати лекцію «Ідеологія і практика націонал-соціалізму. Щодо питання бруталного злочину тоталітарної держави проти людських спільнот у ХХ столітті».

[Лекція А.Подольського](#)

13-14 вересня

У м. Бердичів відбулася Міжнародна наукова-краєзнавча конференція «Пам'ять нетлінна: Голокост на теренах нашого краю». Організаторами конференції є Національна спілка краєзнавців України у співпраці з Українським центром вивчення історії Голокосту, Фондом «Меморіал убитим євреям Європи (м. Берлін) та іншими інституціями.

[Інформація про конференцію](#)

22 жовтня

В Одесі заклали перший камінь меморіального комплексу "Проти забуття" в пам'ять про трагедію масового знищення євреїв у жовтні 1941 року. Церемонія пам'яті була присвячена 80-м роковинам загибелі місцевих євреїв.

До жовтня 2022 року тут планується побудувати Меморіал пам'яті. Архітектори запланували частину майбутнього меморіалу віддати під парк, де будуть доріжки, дерева, освітлення. А на основному місці буде споруджено дев'ять стел, які символізують дев'ять бараків, на них буде нанесена інформація на різних мовах про жертви та історична інформація.

[Проект «Проти забуття» в Одесі](#)

Нові видання Українського центру вивчення історії Голокосту

(Не)дитячі історії: помічник для роботи з виставкою / упоряд. Уфімцева Н. С., Бобров В.О. – Київ : Український центр вивчення історії Голокосту, 2021. – 144 с.

Видання створено для гідів (учнів і учениць) та освітян, які збираються використовувати у своїй роботі реальну або онлайн-версію виставки «(Не)дитячі історії». Помічник ознайомить із концепцією виставки, розповість про способи роботи з матеріалами, допоможе підготувати виставку до експонування тощо. Гіди, які супроводжуватимуть відвідувачів і відвідувачок, знайдуть тут практичні поради для підготовки та проведення екскурсій, взаємодії з іншими гідами та екскурсантами.

[Завантажити видання](#)